

**EUROPOS SAJUNGOS
TARYBA**

**Briuselis, 2009 m. liepos 15 d. (20.07)
(OR. en)**

11917/09

**Tarpinstitucinė byla:
2009/0101 (CNS)**

**DROIPEN 60
COPEN 133**

PASIŪLYMAS

nuo:	Komisijos
data:	2009 m. liepos 9 d.
Dalykas:	Pasiūlymas dėl Tarybos pamatinio sprendimo dėl teisės į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose

Delegacijoms pridedamas Komisijos pasiūlymas, pateikiamas su direktoriaus Jordi AYET PUIGARNAU lydraščiu generaliniam sekretoriui-vyriausiajam įgaliotiniui Javier SOLANA.

Priedama: COM (2009) 338 galutinis

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 8.7.2009
COM (2009) 338 galutinis

2009/0101 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS PAMATINIS SPRENDIMAS

dėl teisės į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose

{SEC (2009) 915}

{SEC (2009) 916}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. ĮVADAS

1. Šiuo Tarybos pamatinio sprendimo pasiūlymu siekiama nustatyti teisės į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose visoje Europos Sąjungoje bendrus būtinausius standartus. Pasiūlymas numatytas kaip pirmoji iš daugelio priemonių, skirtų 2004 m. Komisijos pasiūlymui dėl Tarybos pagrindų sprendimo dėl tam tikrų procesinių teisių baudžiamuosiuose procesuose visoje Europos Sąjungoje (COM (2004) 328, 2004 4 28), kuris panaikintas tinkamai pranešus Tarybai ir Europos Parlamentui, pakeisti. Nepaisant trejus metus trukusių diskusijų Tarybos darbo grupėje, susitarimas dėl to pasiūlymo negalėjo būti pasiektas ir 2007 m. birželio mėn. pasibaigus bevaisėms diskusijoms Teisingumo taryboje jo iš esmės atsisakyta. Šiuo metu pripažįstama, kad laipsniškas metodas yra visuotinai priimtinas veikimo būdas; jis taip pat padės laipsniškai įgyti pasitikėjimo ir prisidės prie tarpusavio pasitikėjimo stiprinimo. Todėl šis pasiūlymas turėtų būti laikomas išsamaus teisės aktų paketo dalimi, kuriuo bus siekiama sudaryti būtinausių procesinių teisių baudžiamuosiuose procesuose Europos Sąjungoje rinkinį. Be teisės į nemokamą vertimą žodžiu ir raštu, 2004 m. pasiūlyme buvo numatyta teisė į teisinę pagalbą, teisė į informaciją apie teises („teisių laiškas“), pažeidžiamų kaltinamųjų teisė į specialų dėmesį, teisė susisiekti su konsulinėmis įstaigomis ir šeima. Teikdama šį pasiūlymą, Komisija nusprendė daugiausia dėmesio skirti teisei į vertimą žodžiu ir raštu, nes tai buvo mažiausiai prieštaringa teisė aptariant 2004 m. pasiūlymą ir apie šią teisę buvo pateikta informacijos ir mokslinių tyrimų duomenų.
2. Šiuo pasiūlymu siekiama pagerinti proceso kalbos nesuprantančių ir ja nekalbančių įtariamųjų teises. Nustačius su šiomis teisėmis susijusius bendrus būtinausius standartus, palengvėtų abipusio pripažinimo principo taikymas.
3. Teisiniu požiūriu pasiūlymas grindžiamas Europos Sąjungos sutarties 31 straipsnio 1 dalimi. 31 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta, kad ES gali imtis „bendros veiklos“ siekdama užtikrinti teisės normų suderinamumą, kai reikia gerinti bendradarbiavimą. Teismų bendradarbiavimo, ypač abipusio pripažinimo, srityje tarpusavio pasitikėjimas yra būtinas. Tam tikras suderinamumo laipsnis yra būtinas norint sustiprinti tarpusavio pasitikėjimą, vadinasi, ir bendradarbiavimą.
4. Nusikaltimu kaltinamam asmeniui, kuris nesupranta proceso kalbos, teisė į vertimą žodžiu ir raštu, įteisinta Europos žmogaus teisių konvencijoje (EŽTPLK), yra labai svarbi, kad įtariamasis žinotų jam pareikštus kaltinimus ir suprastų procesą. Įtariamasis turi turėti galimybę suprasti, kuo jis yra kaltinamas. Turėtų būti teikiamos esminių procesinių dokumentų vertimo raštu paslaugos. Pagal EŽTK vertimo žodžiu ir raštu paslaugos turi būti teikiamos nemokamai.
5. Poveikio vertinimas

Pasiūlymo poveikio vertinimas pateikiamas dokumente SEC (2009) 915. 2009 m. gegužės 27 d. poveikio vertinimą išnagrinėjo ir vėliau patvirtino Poveikio vertinimo valdyba. Valdybos rekomendacijas ir tai, kaip jos buvo pritaikytos, galima rasti poveikio vertinimo 25 dalyje (http://ec.europa.eu/governance/impact/practice_en.htm). Buvo numatytos šios pasirinkimo galimybės:

a) išlaikyti *status quo* – tokiu atveju nereikėtų imtis veiksmų ES lygmeniu. Dabartinė padėtis, kai tikimasi, kad valstybės narės laikysis savo įsipareigojimų, nustatytų EŽTK, galėtų tęstis, nes šiuo metu kyla abipusio pripažinimo kliūčių dėl neaiškios pusiausvyros tarp baudžiamojo persekiojimo ir kaltinamojo. Tai turėtų tam tikrų ekonominių padarinių.

b) priimti neteisines priemones, pavyzdžiui, rekomendacijas – tai paskatintų mainus tarp valstybių narių ir padėtų nustatyti geriausią patirtį. Ši galimybė leistų geriau informuoti apie EŽTPLK standartus, skleidžiant ir rekomenduojant patirtį, kuri padėtų jų laikytis. Šia galimybe nebūtų pasiektas tolesnis teisės normų derinimas.

c) priimti naują dokumentą, panašų į 2004 m. pasiūlymą, kuriuo būtų reglamentuojamos visos teisės. Šio dokumento įgyvendinimas valstybėse narėse, Komisijos stebėjimas ir galutinis pasinaudojimas Europos teisingumo teismu padėtų sumažinti skirtumus, kurie atsiranda laikantis EŽTK, ir sustiprintų tarpusavio pasitikėjimą. Ekonominis poveikis būtų dvejopas: pirma, tarnybų, užtikrinančių pagarbą teisėms, įsteigimo išlaidos ir, antra, nauda dėl sumažėjusių išlaidų apeliaciniams skundams.

d) pirmasis žingsnis būtų – tik tarpvalstybinėms byloms taikoma priemonė. Tačiau reikėtų kruopščiai įvertinti, kad problemos, galinčios kilti dėl diskriminacijos tarp įvairių kategorijų įtariamųjų, dalyvaujančių tarpvalstybiniame arba nacionaliniame procese, būtų tinkamai išspręstos. Kaip ir ankstesnės galimybės atveju, ekonominis poveikis būtų dvejopas: pirma, tarnybų, užtikrinančių pagarbą teisėms, įsteigimo išlaidos ir, antra, nauda dėl sumažėjusių išlaidų apeliaciniams skundams, tačiau mažesnė nei minėta, nes taikymo sritis nėra tokia plati.

e) priimtinausia galimybė – laipsniškas metodo taikymas, pradedant nuo galimybės pasinaudoti vertimu žodžiu ir raštu priemonių, įskaitant naują pamatinį sprendimą, pagal kurį reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų tik būtiniausius galimybės pasinaudoti vertimu žodžiu ir raštu standartus. Ekonominis poveikis būtų dvejopas: pirma, tarnybų, užtikrinančių pagarbą teisėms, įsteigimo išlaidos ir, antra, nauda dėl sumažėjusių išlaidų apeliaciniams skundams.

Poveikio vertinime, kaip priimtinausias metodas, pasirinktas b ir e pasirinkimo galimybių derinys, kuriuo labiausiai sustiprinama teisėkūros sąveika su neteisine veikla.

2. BENDROSIOS APLINKYBĖS

6. Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 6 straipsnyje nustatyta, kad Europos Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurios užtikrinamos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (EŽTPLK) ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų. Be to, 2000 m. gruodžio mėn. Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija bendrai pasirašė ir iškilmingai paskelbė Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją.

7. Tamperės Europos Vadovų Tarybai pirmininkavusios valstybės narės išvadose¹ nustatyta, kad abipusio pripažinimo principas turėtų tapti teismo bendradarbiavimo kertiniu akmeniu, tačiau atkreipiamas dėmesys, kad abipusio pripažinimo principas „<...> ir būtinas teisės aktų suderinimas palengvintų <...> teisminę asmens teisių apsaugą“².

¹ 1999 m. spalio 15–16 d.

² 33 išvada.

8. 2000 m. liepos 26 d. Komisijos komunikate Tarybai ir Europos Parlamentui dėl galutinių nuosprendžių baudžiamosiose bylose abipusio pripažinimo³ nustatyta, kad turi būti užtikrinama, kad ne tik nuo [abipusio pripažinimo] principo įgyvendinimo nenukentėtų įtariamieji ir jų gynybos teisės, bet kad ir būtų padidintos procesinės garantijos.
9. Šios nuostatos buvo įtvirtintos Tarybos ir Komisijos priimtoje Priemonių, skirtų įgyvendinti nuosprendžių baudžiamosiose bylose abipusio pripažinimo principą, programoje⁴ („Priemonių programa“). Joje nurodyta, kad „abipusio pripažinimo principas labai priklauso nuo daugelio kriterijų, kurie lemia jo veiksmingumą“.
10. Šiems kriterijams priskiriami įtariamųjų teisių apsaugos mechanizmai (3 parametras) ir bendrų būtiniausių standartų, reikalingų abipusio pripažinimo principo taikymui palengvinti, apibrėžimas (4 parametras). Šiuo pamatinio sprendimo pasiūlymu įgyvendinamas užsibrėžtas tikslas – stiprinti asmens teisių apsaugą.

3. EŽTK NUSTATYTA TEISĖ Į VERTIMĄ RAŠTU IR ŽODŽIU

11. EŽTK 5 straipsnyje „Teisė į laisvę ir neliečiamybę“ nustatyta, kad

„1) Kiekvienas žmogus turi teisę į laisvę ir asmens neliečiamybę. Niekam negali būti atimta laisvė kitaip, kaip šiais atvejais ir pagal įstatymo nustatytą tvarką: (...)

f) kai žmogus teisėtai suimamas ar sulaikomas <...> siekiant <...> jį išduoti kitai valstybei.

2) „Kiekvienam suimtajam turi būti nedelsiant jam suprantama kalba pranešama, dėl ko jis suimamas ir kuo kaltinamas.

(...)

4) Kiekvienas, kuriam atimta laisvė dėl sulaikymo ar suėmimo, turi turėti teisę kreiptis į teismą skųsdamasis, kad neteislingai sulaikytas, kuris nedelsdamas turi priimti sprendimą ir, jeigu asmuo sulaikytas neteisėtai, nuspręsti jį paleisti.“

O 6 straipsnyje „Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą“ nustatyta, kad:

„3) Kiekvienas asmuo, kaltinamas nusikaltimo padarymu, turi teisę mažiausiai į šias garantijas:

a) kad jam būtų skubiai ir nuodugniai pranešta tokia kalba, kurią jis supranta, apie pareiškiamo jam kaltinimo pagrindą ir motyvus;

(...)

e) kad jis galėtų nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu jis nesupranta arba nekalba teismo procese vartojama kalba.“

Šios teisės nustatytos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6 ir 47–50 straipsniuose.

³ COM (2000) 495, 2000 7 29.

⁴ OL C 12, 2001 1 15, p. 10.

12. Europos žmogaus teisių teismas nustatė, kad pagal EŽTK 6 straipsnį kaltinamasis turi teisę į nemokamą vertimą žodžiu net ir tuo atveju, jeigu jis nuteisiamas, kad jis turi teisę gauti dokumentus, kuriuose kaltinimai nurodomi jam suprantama kalba, kad vertimas žodžiu turi būti pakankamas, kad leistų kaltinamajam suprasti procesą, ir kad vertėjas žodžiu turi būti kompetentingas. Tai, kad kaltinamasis turi teisę į nemokamą vertimą žodžiu net ir tuo atveju, jeigu jis nuteisiamas, nustatyta sprendime *Luedicke, Belkacem ir Koç prieš Vokietiją*⁵. Sprendime *Kamasinski prieš Austriją*⁶ nustatyta, kad vertimas žodžiu turėtų būti pakankamai aukšto lygmens, kad leistų kaltinamajam žinoti apie prieš jį iškeltą bylą ir gintis. Teisė taikoma dokumentinei medžiagai ir ikiteisminiam bylos nagrinėjimui. Europos žmogaus teisių teismas nustatė, kad vertimo žodžiu lygis privalo būti pakankamas ir kad kaltinimo aplinkybės privalo būti asmeniui išdėstytos jam suprantama kalba (sprendimas *Brozicek prieš Italiją*⁷). Ne kaltinamasis, o teisminės institucijos turi įrodyti, kad jis pakankamai gerai kalba teismo kalba⁸. Vertėjas žodžiu privalo būti kompetentingas, o teisėjas turi užtikrinti teisingą teismo procesą (sprendimas *Cuscani prieš Jungtinę Karalystę*⁹).

4. SPECIALIOSIOS NUOSTATOS

13. Tarybos pamatinio sprendimo pasiūlymo projekte nustatytos bendrosios pareigos, jis pagrįstas EŽTK ir Europos žmogaus teisių teismo praktika. Daugiakalbystės ir vertėjų žodžiu rengimo diskusijų forume¹⁰ pateikta ataskaita su rekomendacijomis dėl vertimo žodžiu ir raštu kokybės. Ši ataskaita – tai diskusijų forumo, kurį 2008 m. surengė Komisijos vertimo žodžiu generalinis direktoratas, siekdamas nustatyti, ar yra poreikis imtis veiklos, ir, jeigu taip, kokios veiklos būtų galima imtis, susitikimų rezultatas. Forume prieita prie išvados, kad poreikis buvo, ir priimtos rekomendacijos dėl to, kaip pagerinti kompetentingo ir kvalifikuoto vertimo žodžiu paslaugų teikimą baudžiamajame procese. Rekomendacijose įvardytas poreikis sudaryti teismo vertėjų žodžiu mokymo programą ir sukurti teismo vertėjų žodžiu akreditavimo, patvirtinimo bei registravimo sistemą.

1 straipsnis. Taikymo sritis

14. Sprendimas taikomas visiems asmenims, įtariamus nusikaltimo padarymu iki galutinio nuteisimo (įskaitant visus apeliacinius skundus). Šiuo atveju sąvoka „įtariamasis“ vartojama apibūdinant tokius asmenis. Tai nepriklausoma sąvoka, nesvarbu, kokiai kategorijai tokie asmenys priskiriami pagal nacionalines procedūras.

⁵ 1978 m. lapkričio 28 d., serija A, Nr. 29. „46. Taigi teismas nustatė, kad įprastą 6 straipsnio 3 dalies e punkto <...> sąvokos <...> „nemokamas“ reikšmę patvirtina 6 straipsnio dalykas ir tikslas. Teismas priėjo prie išvados, kad 6 straipsnio 3 dalies e punkte užtikrinta teisė reiškia kiekvieno asmens, kuris negali kalbėti teisme vartojama kalba arba jos nesupranta, teisę gauti nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą, vėliau nereikalaujant iš jo sumokėti vertimo žodžiu išlaidų.“

⁶ 1989 m. gruodžio 19 d., serija A, Nr. 168.

⁷ 1989 m. gruodžio 19 d., (10964/84) [1989], EŽTK 23.

⁸ „41. <...> Italijos teismo institucijos turėjo imtis veiksmų, kad jo laikytųsi taip, kad užtikrintų 6 straipsnio 3 dalies a punkto (6-3-a straipsnis) reikalavimų laikymąsi, išskyrus atvejus, kai jos galėjo nustatyti, kad pareiškėjas faktiškai pakankamai mokėjo italų kalbą, kad iš pranešimo suprastų laiško, kuriuo jis informuojamas apie jam pareikštus kaltinimus, turinį. Tokių įrodymų nėra byloje pateiktuose dokumentuose arba 1989 m. balandžio 23 d. apklaustų liudytojų pareiškimuose. Dėl to šiuo požiūriu buvo pažeistas 6 straipsnio 3 dalies a punktas.“

⁹ 2002 m. rugsėjo 24 d., Nr. 3277/96.

¹⁰ http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/docs/FinalL_Reflection_Forum_Report_en.pdf.

15. Kadangi Europos žmogaus teisių teismo praktikoje išaiškinta, kad EŽTK 6 straipsnis turėtų būti taikomas asmenims, kurie apklausiami dėl nusikaltimo padarymo, nesvarbu, ar jiems buvo oficialiai pareikšti kaltinimai, ši nuostata taip pat taikoma sulaikytiems arba laikinai areštuotiems asmenims, kuriems pareikšti kaltinimai. Šios teisės pradedamos taikyti nuo to laiko, kai asmeniui pranešama, kad jis yra įtariamasis padaręs nusikaltimą (pvz., areštavus įtariamąjį arba kai jam nebeleidžiama išeiti iš policijos nuovados).

Straipsnyje paaiškinama, kad pasiūlymas taip pat taikomas atvejams, susijusiems su Europos arešto orderiu. Svarbu pažymėti, kad šiame pasiūlyme yra reglamentuojami atvejai, susiję su Europos arešto orderiu, nes pamatiniu sprendimu dėl Europos arešto orderio šios teisės reglamentuojamos tik bendrąja prasme. Šiuo atžvilgiu pasiūlymas yra tolesnis EŽTK 5 straipsnio plėtojimas.

2 straipsnis. Teisė į vertimą žodžiu

16. Šiame straipsnyje nustatytas pagrindinis principas, pagal kurį vertimas žodžiu turėtų būti suteikiamas tyrimo ir teismo nagrinėjimo proceso etapuose, t. y. policijos apklausos metu, teisme, tarpiniame teismo posėdyje arba nagrinėjant apeliacinius skundus. Ši teisė taip pat apima teisę į teisinę pagalbą, kuri suteikiama įtariamajam, jeigu jo advokatas kalba jam nesuprantama kalba.

3 straipsnis. Teisė į esminių dokumentų vertimą

17. Įtariamasis turi teisę į esminių dokumentų vertimą, siekiant užtikrinti teisingą teismo procesą. Sprendime Kamasinski prieš Austriją¹¹ Europos žmogaus teisių teismas nustatė, kad teisė į vertimą žodžiu taikoma „dokumentinei medžiagai“ ir kad kaltinamasis turėtų turėti pakankamai žinių apie jam iškeltą bylą, kurios leistų jam pačiam gintis¹². Todėl baudžiamojo proceso esminiams dokumentams turėtų būti priskiriami oficialūs kaltinimas arba kaltinamasis aktas ir kita susijusi dokumentinė medžiaga, pvz., pagrindinių liudytojų pareiškimai, reikalingi norint išsamiai suprasti „jam pareiškiamo kaltinimo pagrindą ir motyvus“ pagal EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktą. Taip pat turėtų būti verčiama nutartis dėl sulaikymo arba dėl asmens laisvės apribojimo ir teismo sprendimas, reikalingas asmeniui norint pasinaudoti apskundimo teise (EŽTK 7 protokolo 2 straipsnis).

Procesuose, susijusiuose su Europos arešto orderio vykdymu, Europos arešto orderis turėtų būti išverstas.

¹¹ 1989 m. gruodžio 19 d., serija A, Nr. 168.

¹² „74. Teisė <...> į nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą taikoma ne tik žodiniams pareiškimams, padarytiems teismo nagrinėjimo metu, bet taip pat dokumentinei medžiagai ir ikiteisminio tyrimo procese. 3 dalies e punkte (6 straipsnis) pažymima, kad „nusikaltimo padarymu kaltinamas“ asmuo, kuris negali suprasti teisme vartojamos kalbos arba jos nemoka, turi teisę į nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą raštu arba žodžiu verčiant visus dokumentus arba pareiškimus jam iškeltaje byloje, kuriuos jam reikia suprasti arba išversti į teismo kalbą siekiant pasinaudoti teisingu teismo procesu. <...> Tačiau 3 dalies e punktu (6 straipsnis) nereikalaujama kiekvieno dokumentinio įrodymo ar oficialaus bylos dokumento vertimo. Vertimo žodžiu pagalba turėtų suteikti kaltinamajam galimybę žinoti apie jam iškeltą bylą, gintis ir ypač pateikti teismui savo įvykių versiją. Atsižvelgiant į poreikį, kad 3 dalies e punktu (6 straipsnis) užtikrinama teisė būtų reali ir veiksminga, kompetentingų institucijų pareiga neapribojama vertėjo žodžiu paskyrimu, tačiau, jeigu joms pranešama konkrečiomis aplinkybėmis, ši pareiga taip pat gali apimti vėlesnę vertimo žodžiu tinkamumo kontrolę (žr. teismo sprendimą *Artico*).“

4 straipsnis. Valstybių narių pareiga padengti vertimo žodžiu ir raštu išlaidas

18. Šiame straipsnyje nustatyta, kad vertimo žodžiu ir raštu išlaidas turi padengti valstybė narė. Tai, kad kaltinamasis turi teisę į nemokamą vertimą žodžiu net ir tuo atveju, jeigu jis nuteisiamas, nustatyta sprendime *Luedicke, Belkacem ir Koç prieš Vokietiją*¹³.

5 straipsnis. Vertimo žodžiu ir raštu kokybė

19. Šiame straipsnyje nustatytas pagrindinis reikalavimas užtikrinti vertimo žodžiu ir raštu kokybę. Tokio pobūdžio rekomendacijas galima rasti Daugiakalbystės ir vertėjų žodžiu rengimo diskusijų forumo ataskaitoje¹⁴.

6 straipsnis. Regreso vengimo išlyga

20. Šio straipsnio tikslas – užtikrinti, kad, pagal šį pamatinį sprendimą nustačius bendrus būtiniausius standartus, nesusilpnėtų tam tikrų valstybių narių taikomi standartai ir kad būtų išlaikyti EŽTK nustatyti standartai. Valstybės narės išlaiko visišką laisvę nustatyti griežtesnius standartus negu numatyti šiame pamatiniame sprendime.

7 straipsnis. Įgyvendinimas

21. Pagal šį straipsnį reikalaujama, kad valstybės narės įgyvendintų pamatinį sprendimą iki 20xx xx x d. ir kad iki šios datos išsiųstų Tarybai ir Komisijai nuostatų, kuriomis jis perkeliamas į nacionalinę teisę, tekstą.

8 straipsnis. Ataskaita

22. Per XX mėnesių nuo įgyvendinimo Komisija privalo pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinama, ar valstybės narės ėmėsi šiam pamatiniame sprendimui įgyvendinti būtinų priemonių, prireikus kartu su teisės aktų pasiūlymais.

9 straipsnis. Įsigaliojimas

23. Šiame straipsnyje nustatyta, kad pamatinis sprendimas įsigalios dvidešimtą dieną nuo jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

5. SUBSIDIARUMO PRINCIPAS

24. Pasiūlymo tikslas valstybėms narėms veikiant vienašališkai negali būti pasiektas, nes pasiūlymo tikslas – skatinti valstybių tarpusavio pasitikėjimą ir dėl to svarbu susitarti dėl visoje Europos Sąjungoje taikomų bendrų būtiniausių standartų. Pasiūlymu bus suvienodintos valstybių narių materialinės procesinės normos, susijusios su vertimu žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose, siekiant sustiprinti tarpusavio pasitikėjimą. Todėl pasiūlymas atitinka subsidiarumo principą.

¹³ „46. Taigi teismas nustatė, kad įprastą 6 straipsnio 3 dalies e punkto <...> sąvokos <...> „nemokamas“ reikšmę patvirtina 6 straipsnio dalykas ir tikslas. Teismas priėjo prie išvados, kad 6 straipsnio 3 dalies e punkte užtikrinta teisė reiškia kiekvieno asmens, kuris negali kalbėti teisme vartojama kalba arba jos nesupranta, teisę gauti nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą, vėliau nereikalaujant iš jo sumokėti vertimo žodžiu išlaidų.“

¹⁴ Žr. 10 išnašą.

6. PROPORCINGUMO PRINCIPAS

25. Pasiūlymas atitinka proporcingumo principą, nes juo nenumatoma nieko, kas nėra būtina siekiant Europos lygmeniu nustatyto tikslo ir ko reikia šiam tikslui pasiekti.

Pasiūlymas

TARYBOS PAMATINIS SPRENDIMAS

dėl teisės į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos Sąjungos sutartį, ypač į jos 31 straipsnio 1 dalies c punktą,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą,

atsižvelgdama į Europos Parlamento nuomonę,

kadangi:

- (1) Europos Sąjunga užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę. Pagal 1999 m. spalio 15–16 d. Tampereje posėdžiavusios Europos Vadovų Tarybos išvadas, ypač jų 33 punktą, abipusio pripažinimo principas turėtų tapti teismo bendradarbiavimo Europos Sąjungoje tiek civilinėse, tiek baudžiamosiose bylose kertiniu akmeniu.
- (2) 2000 m. lapkričio 29 d. Taryba, vadovaudamasi Tampere išvadomis, priėmė abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo baudžiamosiose bylose priemonių programą¹⁵. Priemonių programos įžangoje nurodoma, kad abipusio pripažinimo principas „skirtas ne tik valstybių narių bendradarbiavimui stiprinti, bet ir asmens teisių apsaugai didinti“.
- (3) Kad būtų galima įgyvendinti sprendimų baudžiamosiose bylose abipusio pripažinimo principą, valstybės narės turi pasitikėti viena kitos baudžiamosios teisės sistemomis. Abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo laipsnis labai priklauso nuo įvairių kriterijų, kaip antai „<...> įtariamųjų teisių apsaugos mechanizmų“¹⁶ ir bendrų būtinausių standartų, reikalingų abipusio pripažinimo principo taikymui palengvinti.
- (4) Abipusio pripažinimo principas gali būti taikomas veiksmingai tik pasitikėjimo sąlygomis, kai ne tik teismo institucijos, bet ir visi baudžiamojo proceso dalyviai pripažįsta kitų valstybių narių teismo institucijų sprendimus lygiaverčiais jų valstybių atitinkamiems teismo sprendimams, ir tai reiškia „pasitikėjimą ne tik vieno iš partnerių teisės normų tinkamumu, bet ir teisingu šių teisės normų taikymu“¹⁷.
- (5) Nors visos valstybės narės yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTPLK) šalys, patirtis rodo, kad savaime tai ne visada

¹⁵ OL C 12, 2001 1 15, p. 10.

¹⁶ OL C 12, 2001 1 15, p. 10.

¹⁷ COM (2000) 495, 2000 7 26, p. 4.

suteikia pakankamai pasitikėjimo kitų valstybių narių baudžiamosios teisės sistemomis.

- (6) Europos Sąjungos sutarties 31 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas „valstybėse narėse taikomų teisės normų suderinamumo užtikrinimas tokiu mastu, koks gali būti reikalingas [teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose] gerinti“. Bendri būtiniausi standartai turėtų padidinti pasitikėjimą visų valstybių narių baudžiamosios teisės sistemomis, o tai sudarytų teismams sąlygas veiksmingiau bendradarbiauti tarpusavio pasitikėjimo sąlygomis.
- (7) Tokie bendri standartai turėtų būti taikomi vertimui žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose. Siekiant padidinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą, šiame pamatiniame sprendime nustatyti pagrindiniai bendri vertimo žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose Europos Sąjungoje standartai, kurie atspindi atitinkamų Europos žmogaus teisių konvencijos nuostatų taikymo tradicijas valstybėse narėse.
- (8) Tų, kurie nesupranta proceso kalbos, teisė į vertimą žodžiu ir raštu yra nustatytos EŽTK 5 ir 6 straipsniuose, kaip išaiškinta Europos žmogaus teisių teismo praktikoje. Šio pamatinio sprendimo nuostatomis palengvinamas praktinis šių teisių taikymas.
- (9) Šio pamatinio sprendimo nuostatomis turėtų būti užtikrinta, kad įtariamojo, kuris nekalba proceso kalba ir jos nesupranta, teisės suprasti jam pareikštus kaltinimus ir procesą siekiant įgyvendinti savo teises yra apsaugoma suteikiant nemokamą ir tinkamą kalbinę pagalbą. Prireikus ši pagalba turėtų būti taikoma įtariamojo ir gynybos advokato santykiams.
- (10) Tinkama pagalba taip pat turėtų būti suteikiama įtariamiesiems, turintiems klausos arba kalbos sutrikimų.
- (11) Pareiga rūpintis įtariamaisiais, negalinčiais suprasti arba sekti proceso eigas, prisideda prie tinkamo teisingumo vykdymo. Todėl prokuratūra ir teisėsaugos bei teisminės institucijos turėtų užtikrinti, kad įtariamiesiems, kurių padėtis yra potencialiai silpna, būtų sudarytos sąlygos veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis. Šios institucijos turėtų žinoti apie galimą pažeidžiamumą ir imtis tinkamų veiksmų šioms teisėms užtikrinti. Taip turėtų būti visais atvejais, kai įtariamasis yra nepilnametis arba turi negalią, kliudančią jam aktyviai dalyvauti procese.
- (12) Valstybės narės turėtų įsipareigoti teikti mokymus teisėjams, advokatams ir kitiems teismo darbuotojams, siekdamos užtikrinti tinkamą vertimo žodžiu ir raštu kokybę.
- (13) Šiame pamatiniame sprendime gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų principų. Šiuo pamatiniu sprendimu visų pirma siekiama puoselėti teisę į laisvę, teisę į teisingą bylos nagrinėjimą ir gynybos teises.
- (14) Kadangi tikslas nustatyti bendrus būtiniausius standartus gali būti pasiektas tik ES lygmeniu, o ne valstybėms narėms veikiant vienašališkai, Taryba gali imtis priemonių pagal subsidiarumo principą, kaip nurodyta Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje ir Europos bendrijos steigimo sutarties 5 straipsnyje. Kaip nustatyta

pastarajame straipsnyje, remiantis proporcingumo principu šiame pamatiniame sprendime nenumatoma nieko, kas nebūtina šiam tikslui pasiekti,

PRIĖMĖ ŠĮ PAMATINĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis
Taikymo sritis

1. Šiame pamatiniame sprendime nustatytos taisyklės, susijusios su teisėmis į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamuosiuose procesuose ir Europos arešto orderio vykdymo procesuose.
2. Šios teisės taikomos visiems asmenims nuo tada, kai valstybės narės kompetentinga institucija praneša tam asmeniui, kad jis įtariamas padaręs nusikaltimą, iki proceso pabaigos („įtariamasis“).

2 straipsnis
Teisė į vertimą žodžiu

1. Siekdamas teisingo baudžiamojo proceso, valstybės narės užtikrina, kad įtariamajam, kuris nesupranta baudžiamojo proceso kalbos arba ja nekalba, būtų verčiama žodžiu. Verčiama žodžiu per šį procesą ikiteisminio tyrimo ir teismo institucijose, įskaitant policijos apklausą, taip pat per visus būtinus įtariamojo susitikimus su advokatu, per visus teismo posėdžius ir per tarpinius posėdžius.
2. Valstybės narės užtikrina, kad prireikus įtariamajam būtų išversta žodžiu baudžiamajame procese suteikta teisinė pagalba.
3. Valstybės narės užtikrina, kad būtų sukurta procedūra, pagal kurią nustatoma, ar įtariamasis supranta ir moka proceso kalbą.
4. Valstybės narės užtikrina, kad būtų numatyta teisė apskųsti sprendimą, kuriuo nustatyta, kad nereikia teikti vertimo žodžiu paslaugų.
5. Teisė į vertimą žodžiu taip pat apima pagalbą asmenims, turintiems kalbos arba klausos sutrikimų.
6. Atsižvelgiant į procesus, susijusius su Europos arešto orderio vykdymu, valstybės narės užtikrina, kad visiems tokiuose procesuose dalyvaujantiems asmenims, kurie nesupranta proceso kalbos ir ja nekalba, būtų verčiama žodžiu.

3 straipsnis
Teisė į esminių dokumentų vertimą

1. Siekdamas teisingo baudžiamojo proceso, valstybės narės užtikrina, kad įtariamajam, kuris nesupranta baudžiamojo proceso kalbos arba ja nekalba, būtų verčiami visi esminiai dokumentai.

2. Esminiams dokumentams, kurie turi būti išversti, priskiriama nutartis dėl sulaikymo, kuria asmeniui apribojama laisvė, kaltinimas ir (arba) kaltinamasis aktas, esminiai dokumentiniai įrodymai ir teismo sprendimas.
3. Įtariamasis arba jo advokatas gali pateikti pagrįstą prašymą išversti papildomus dokumentus, įskaitant įtariamojo advokato rašytinę teisinę pagalbą.
4. Valstybės narės užtikrina teisę apskūsti sprendimą, kuriuo atsisakoma išversti šio straipsnio 2 dalyje nurodytą koki nors dokumentą.
5. Atsižvelgiant procesus, susijusius su Europos arešto orderio vykdymu, valstybės narės užtikrina, kad visiems tokiuose procesuose dalyvaujantiems asmenims, kurie nesupranta kalbos, kuria parengtas Europos arešto orderis, būtų išverstas minėtas dokumentas.

4 straipsnis

Valstybių narių pareiga padengti vertimo žodžiu ir raštu išlaidas

Valstybės narės padengia vertimo žodžiu ir raštu išlaidas, patirtas taikant 2 ir 3 straipsnius.

5 straipsnis

Vertimo žodžiu ir raštu kokybė

1. Žodžiu ir raštu verčiama taip, kad įtariamasis galėtų visapusiškai pasinaudoti savo teisėmis.
2. Valstybės narės teikia mokymus teisėjams, advokatams ir kitiems teismo darbuotojams, siekdamos užtikrinti įtariamųjų gebėjimą suprasti procesą.

6 straipsnis

Regreso vengimo išlyga

Pamatinio sprendimo nuostatos negali būti aiškinamos kaip ribojančios arba nukrypstančios nuo kokių nors teisių ir procesinių garantijų, kurios gali būti užtikrinamos pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją arba kurios nors valstybės narės įstatymus, kuriuose nustatyta aukštesnio lygio apsauga.

7 straipsnis

Įgyvendinimas

Ne vėliau kaip per¹⁸ valstybės narės imasi priemonių šiam pamatiniam sprendimui įgyvendinti.

Iki šios datos valstybės narės perduoda Tarybai ir Komisijai nuostatų, kuriomis šiame pamatiniame sprendime joms nustatytos pareigos perkeliamos į nacionalinę teisę, tekstą.

¹⁸ 24 mėnesiai nuo šio pamatinio sprendimo paskelbimo Oficialiajame leidinyje.

8 straipsnis

Ataskaita

Per¹⁹ Komisija privalo pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinama, ar valstybės narės ėmėsi priemonių, būtinų šiam pamatiniam sprendimui įgyvendinti, prireikus kartu su teisės aktų pasiūlymais.

9 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis pamatinis sprendimas įsigalioja dvidešimtą dieną nuo jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Priimta Briuselyje.

*Tarybos vardu
Pirmininkas*

¹⁹ 36 mėnesiai nuo šio pamatinio sprendimo paskelbimo Oficialiajame leidinyje.